

KİTAP TANITIMI

Doç. Dr. Fethi Kerim KAZANÇ

Doç. Dr. Metin YASA, **Hayyam'ın Rubaileri: Din Felsefesi Açısından Bir Çözümleme**, Elis Yayınları, Ankara, 2009, (127 sayfa).

Eser, yazarının da Önsöz'de dile getirdiği gibi, Ömer Hayyam'ın rubailerine özel atıfla, “bir takım sorulara din felsefesi açısından cevap bulma amacı doğrultusunda şekillenmiştir” (s. 7). Yazar, konuya yaklaşımını öz olarak şöyle dile getirir: “Hayyam'ın rubailer ışığında dile getirdiği din ve felsefe içerikli egzistansiyal konu ve sorunlara ilişkin düşüncelerini çözümleyebilmek için bizim önerimiz, basit olarak, şudur: i. Hayyam'ın kullandığı metodu belirlemek; ii. Söz konusu rubaileri, taşıdığı içeriklerle, din felsefesi verilerini de kullanarak belirlenen metot ışığında bir bütün olarak irdelemek.” (ss. 7-8)

İçerik olarak, Konu ve Metot (s. 11), Yaşam ve Ölüm (s. 31), İyilik ve Kötülük (s. 55), Kader ve Nedensellik (s. 68), İnsan ve Doğa (s. 87) temel başlıklarından oluşan ilgili çalışma, söz konusu temel başlıklar arasında yer alan, sözgelimi, “iki değerli mantığı aşma çabası” (s. 22), “yaşamın anlam ve değeri” (s. 33), “kötülük ve çözüm bekleyen özü” (s. 61), “insan kaderini anlamanın yaşama katkısı” (s. 71), “doğa ile bütünleşmenin duygusal betimi” (s. 97) gibi konulara ilişkin oldukça dikkat çekici ve ayrıntılı bir takım felsefi çözümlemelerde bulunmuş, bilimsel ve mantıksal sonuçlara ulaşmıştır.

Yazarın, bir yandan, yeniden gözden geçirerek Farsça aslından Türkçe'ye aktardığı rubailer konusunda, daha önce yapılmış Türkçe çevirileri ile karşılaştırmaları doğrultusunda okuyucuya yardımcı olmak amacıyla çalışmanın Önsöz'ünde (s. 10) ve dipnotlarda gerekli açıklayıcı bilgileri vermeye özen göstermesi, öte yandan eserde bütün olarak kullandığı rubaileri Ek halinde sunması, ilgili esere, kayda değer yaratıcı ayrı bir özgünlük katmış görünmektedir.

Yazar, bu eserde, okuyucunun karşısına, bu zamana değin alışılmışın dışında farklı bir Ömer Hayyam portresi ve algısıyla çıkmaktadır. Yazara göre, Hayyam, sanıldığıının aksine, hedonist, nihilist, ateist ya da mistik biri değil (s. 8), “yaşadığı dönemde, din ve felsefe içerikli egzistansiyal konu ve sorunlar bağlamında, bir takım zihinsel kalıpları sorgulamış, açıklayıcı önemi olan değişik türden yorumlar yapmış, felsefi değeri yüksek kimi çözümlenmelerde bulunmuş, günümüze ışık tutan düşünceler iler sürmüş bir filozoftur” (s. 9). Bu nedenle, yazar açısından, “Hayyam’ı, deyim yerindeyse bir tür ‘içki testi’nden geçirerek, içiyor muydu, içmiyor muydu, sarhoş muydu, değil miydi? ikilemine düşmemek gerekir. Önemli olan Hayyam’ın rubailerinde dile getirdiği dini ve felsefi özü yakalayabilmektir.” (ss. 105-106).

Yazar, Önsöz’de dile getirdiği din ve felsefe içerikli egzistansiyal konu ve sorunları anlamaya ve tartışmaya çalışırken, Hayyam’ın rubailerine atıfla, iki değerli mantığın aşılmasıyla kaçınılmaz bir ilke durumuna gelen olasılıklara yer vermeyi (s. 9), eserin geneline anlaşılır bir biçimde uygulamış görünmektedir. Yazarın, bunu yaparken, ilahi sır (s. 34), istenç özgürlüğü (s. 74), kader levhası (s. 72), ontolojik düzey (s. 100), parçacı yaklaşım (s. 80), belirsizlik (s. 74), bütüncül yaklaşım (s. 81), antropolojik düzey (s. 78) nedensellik (s. 71), epistemolojik veri (s. 59), doğa ile bütünleşmek (s. 101) gibi pek çok teolojik, felsefi ve bilimsel kavrama atıfla tartışma yoluna gitmesi, doğrusu, anılan esere ayrı bir kuşatıcılık ve ufuk açıcılık özelliği ve ayrıcalığı kazandırmıştır.

Yazar, açık konuşmak gerekirse, bu eserde, iki temel hususu **aydınlatmaya ve** gerçekleştirmeye çalışmış gözükmektedir.: Bu hususlardan biri, Hayyam’ın rubailerini için geçerlidir. Bu bağlamda, Yazar’ın, şu ifadesi yeterince açıklayıcı görünmektedir: “Hayyam’ın rubailerinde dile getirdiği görüşleri sağlıklı bir biçimde değerlendirebilmek, Hayyam konusunda ortaya çıkan dayanaksız bir takım kötü iddiaların doğruluk ve doyuruculuk derecesini tespit edebilmek, Hayyam’ın görüşleri üzerinde belirlenmiş düşünce polemiklerinin gerçek değeri üzerinde bir takım çözümlenmelerde bulunmak, Hayyam’ın rubailerinden hareketle ortaya konulan birbirine ters düşüncelerin felsefi değerini gözden geçirebilmek.” (s. 25). Sözüünü ettiğimiz diğer husus ise, din felsefesinin konu ve sorunlarıyla bağlantılıdır. Bu noktada, yazar, bir yandan, geleneksel İslâm kültürü içinde dile getirilen bir takım egzistansiyal içerikli dinî ve felsefi konu ve sorunları, zaman zaman doğa bilimleri (sözelimi, s. 79 vd.) ve batı düşüncesiyle

karşılařtırılmalđ bir biçimde (sözgelimi bkz.: s. 76 vd.) ortaya koyabilme, öte yandan şiirsel ifade (s. 61), şiirsel söylemin gücü (s. 86) gibi ifadeler eşliğinde şiirlerle din felsefesi yapma olanaklarını edindiği bilimsel kazanımlarla anlaşılır bir düzeyde gözler önüne sermiş gözükmektedir.

Sonuç olarak, Doç. Dr. Metin Yasa'nın, kısaca tanıtmaya çalıştığımız "**Hayyam'ın Rubaileri: Din Felsefesi Açısından Bir Çözümleme**" isimli eserinin, yalnızca din felsefesi bilim dalında önemli bir boşluğu doldurma niteliğine sahip değil, aynı zamanda din felsefesi bilim dalının temel sorunlarını tanımak, konularını genişletmek ve ilgili bilim dalında araştırma yapmak isteyenlere geniş ufuklar açacak, onların zihin dünyalarını şekillendirecek ve geliştirecek özde faydalı ve nitelikli bir çalışma olduğu anlaşılmaktadır.